

Stig Krabbe Barfoed

E

Dan Turèll

Bibliotekscentralen, november 1976

-en bogliste fra biblioteket

2

En flipper fra et proletar-kvarter

Da Dan Turèll i marts 1976 fyldte 30 år, udgav han som bind 37 af sine samlede værker erindringsbogen *Onkel Danny fortæller*. Sammen med *Vangede billeder* (1975) er *Onkel Danny fortæller* en udmærket introduktion til det omfattende forfatterskab.

I dem fortæller Dan Turèll varmt og ligefremt om sin opvækst i tresserne i en tilsyneladende ukompliceret småborger-familie i københavner-forstaden Vangede, hvor livet for de fastboende er en forlængelse af landsbylivet. Man kender hinanden og føler en samhørighed, ikke mindst præget af, at Vangede hører under den velhavende Gentofte kommune, men så absolut er kommunens sorte plet. Sygehus og gymnasium er i kommunens Gentofte-del, losseplads og husvilde-barakker i Vangede-delen.

Med baggrund i et trygt familieliv er Dan Turèll i det blandede miljø, der omgav ham, vokset op med en stærk solidaritetsfølelse overfor proletariatet, en kærlighed til dem, der går ned med flaget i konkurrence-ræset, og en tolerance, der går på tværs af officielt anerkendt borgerlig tolerance.

Som en naturlig ting har han som dreng kørt med mælk hver morgen i fire år, har været med i terroriserende drengebander og på drukture, er blevet smidt ud af skolen osv. Kort sagt: er opvokset i et arbejdsomt, målbevidst miljø, hvor man selv satte sine normer, fordi omverdenens normer gjaldt til Wandsbeck og kun kunne virke latterlige.

Rock og narkotika

I løbet af tresserne og begyndelsen af halvfjerdserne udvidedes Dan Turèlls hjemmeverden til hele det indre København og Vesterbro. Han kastede sig ud i

3

rock-musikken som udøver og - navnlig - tilhører. Han gik på værtshuse og til koncerter og var en af de tidlige narkomaner, som husker de tider, da det var en smal sag at skaffe hash og LSD, og hvor man kunne købe mescalín-kaktus hos blomsterhandleren - som spurgte, om han skulle pakke den ind, eller om man ville spise den med det samme.

Dan Turèll deltog i Vietnam-demonstrationer foran den amerikanske ambassade og i demonstrationen til fordel for pastor Søbye, der blev smidt ud af folkekirken, fordi han satte lighedstegn mellem Jesus og Marx.

Dan Turèll blev gift og skilt, levede i kollektiv på Forhåbningsholmsallé, hvor vennerne kom og gik - og vennerne var en blanding af den intellektuelle undergrund, fortabte alkoholikere og nysgerrige af alle slags. Alle behandlet og beskrevet uden skelen til social status.

Digteren op gennem scenegulvet

Efterhånden bliver de mange småjobs som cykelbud, vaskerimedhjælper, flyttemand, journalist ved »Gentofte Bladet« og tæppeskærer i Daells Varehus afløst af en mere og mere omfattende skribentvirksomhed.

Dan Turèll debuterede i 1966 med digtsamlingen *Vibrationer*, som han ikke tager med i sine senere så omfattende fortegnelser over egne værker. Det er også en noget bleg bog.

Men så begynder det store boom i 1969, hvor en række undergrundsforlag har etableret sig med en billig tryktechnik, blot forfatteren selv vil renskrive sine manuskripter. Den selvdisciplin har Dan Turèll pålagt sig helt op til *Vangede billeder*. Det var blevet

4

billigt at udgive digtsamlinger, og Dan Turèll benyttede sig af chancen til at udsende serier af småskrifter, hvor han med en fantastisk sproglig energi skriver direkte på musikalske og narkotiske oplevelser. Utrættelige strømme af ord, hvor trivial-litterære tekster - pop-sangtekster, tegneserie-tekster - bliver parret med indtryk fra ældre mystikere som Blake og moderne mystikere som William S. Burroughs og fra den genopdagede zen-buddhisme. Der kommer også tre bind »Space Cantos« (1972-74) med titlerne: *A draft of XXX space cantos*, *Another draft of space cantos* og *A third draft of space cantos* med adresse til Ezra Pound.

Hvis de to tidligere omtalte selvbiografiske bøger kan bruges som vejledning om den menneskelige baggrund for forfatterskabet, kan nogle af de tidlige digtsamlinger give en forståelse af de første litterære mål, f.eks. *40 ark* (1969). Her dukker digteren i den første suite, »Frosne billeder«, op gennem scenegulvet og stirrer sig undrende om i en stivnet verden. I de følgende digte sætter han denne verden i bevægelse ved hjælp af sit værktøj, sproget, men er sig samtidig bevidst, at det ikke er nogen »rigtig« bevægelse. Det er »bare« ord. Dan Turèll citerer den berømte danske sprogforsker Louis Hjelmslev (1899-1965), der gerne vil opfatte »sproget som en selvstændig størrelse for sig, en helhedsdannelse af særlig natur«. Og han kommenterer Hjelmslev og prøver at få tingene til at falde i hak for sit eget vedkommende. Han støder heldigvis på begrebet sprogfølelse, der er »et psykologisk fænomen og må studeres ved et samarbejde mellem psykologer og lingvister; den udgør endnu for størstedelen et udforsket område«.

Således befriet for nogle af sine videnskabelige skrupper kaster Dan Turèll sig ud i en mere frugtbar

5

leg med sproget. Lader det tegne cirkler, som han selv bliver revet med af:

»den samme drejning
den samme drejning
man er tre oceaner væk
i gaden ved siden af
i et andet rum
der er det samme«.

I *Områder af skiftende tæthed og tomhed* (1970) samles notater og tekster fra det samme og de nærmest foregående år til en personlig turèllsk poetik, som han endnu tøver med at udnytte i praksis. Der er en masse afsæt - indimellem de helt nøgterne betragtninger over forfatter-jeg'et og sproget. Der er citater af de beslægtede udenlandske forbilleder, bl.a. Allen Ginsberg, og der er digte på engelsk af Turèll selv.

Trip af alle arter

Så endelig kommer der for alvor gang i maskineriet med *Bevægelser, formålsløst cirkende* (1971), hvor det accepteres, »at når ordene først er løbet et sted hen kan de ikke standses«. I en blanding af dansk og engelsk, i små hårde sætninger og i lange pulserende forløb skildres psykiske trip af alle arter. For den ikke indforståede - den, der ikke har de samme musikalske og narkotiske erfaringer som Dan Turèll - er mange ting ubegribelige. Men giver man sig hen i trippene, rent sprogligt og billedligt, fascineres man af energien hos Dan Turèll. Han er hundrede procent til stede i sproget. Han beskriver ikke med det, han lever med det. Hans mysticisme bliver aldrig dunkel, der er ingen flugtforsøg.

Han fortsætter med lange musikalske improvisationer i *Manuskripter om hvad som helst* (1971), *Sidste*

forestilling bevidstløse trancebilleder af eksploderende spejltricks igennem flyvende tidsmaskiner af smeltende elektriske glasfotos (1972), Sekvens af Manjana, den endeløse sang flimrende igennem hudens pupiller (1972) og de supplerende småskrifter Feuilleton. Bd. 1-7 (1972-74) og Dobbeltskrift (1973, sammen med Peter Laugesen).

I Dan Turèlls politiske verdensbillede glider science fictionfilmens og tegneseriens forvrængninger ind over virkelighedsreportagerne, så de ikke bliver til at kende fra hinanden. Mange af trippene er historiske rejser i samtiden, hvor heltene er gøglere og show-folk, skurkene er magthaverne.

»Onkel Danny er mit navn«

I 1973 kommer en ny tone ind i Dan Turèlls digtning. Han, der hidtil har kaldt sig Soft Machine Productions, tager navneforandring til Onkel Danny og udgiver *Onkel Danny's dadaistiske disc-jockey djellaba jazzjungle joysticks* og - endnu under det gamle navn - *Lissom*. Dan Turèll har genopdaget rimet og fryder sig over dets banalitet - og har samtidig den rutinerede beherskelse af sproget, der gør at selv de fadeste rim får nye aspekter. Man føler somme tider, at rimene bestemmer indholdet, der flyder lindt afsted. Men lige pludselig hakker linjerne sammen som ulvekæber: samtidsoplevelser i klassisk form.

»Onkel Danny er mit navn
Skrive digte er min gavn
Jeg kan digte meget mere
end vist *nogen* kan kapere«

- sådan indledes *Onkel Danny's drivende dansende dirrende dinglende daskende dryppende danske dåse-digte* (1974). De er tilegnet digterens »lære-

ster, åndelige broder og store guru, Anders And«. Og så kører den ellers derudad med jævne betragtninger over det største og det mindste, med toner fra Grundtvig til Halfdan Rasmussen og børnerim og -remser. Hovedstæder, sportsgrene og forfatterskaber bliver møvet gennem maskinen ligesom de store komponister, efter opskriften:

»Og Chopin sér på sin teint
og pudres af Liszt
lidt her, lidt hist«.

I *Karma Cowboy* (1974) bliver den større forståelighed udbredt også til de urimede digte, og her står det første erindringsdigt, som senere skulle udvides til prosabogen *Vangede billeder*. Og Dan Turèll har skrevet om sine elskede rock-musikere fra tresserne i *Rockens rødder* (1975) og givet sin glæde videre som entertainer i TV-udsendelserne »Deruda«. Og han har skrevet om og formidlet sine internationale yndlingsforfattere i *Døds-layoutet*. Bd. 1-2 (1972 og 73, sammen med Jannick Storm) og i *Ezra Pound/ William S. Burroughs/ Lou Reed* (1975).

Live-show, feed-back (1976) er et katalog over erindringsbilleder, samlet under emnerne: bevidsthed, drømme, køn, stoffer og arbejde. Fra disse prosadigtes tilbageblik vender Dan Turèll sig i *Drive-in digte*. *Non-stop neon-nat lys-avis* (1976) igen mod nuet. Det er hans hidtil mest omfattende og sammenfattende digtsamling, hvor hans egen og andres skæbner kædes sammen i hans hektisk sansende og swingende bevidsthed.

For slet ikke at tale om *Manuskrifter*. Bd. 1-2, *Changes of light, Occult confessions, Speed of light* (1970), *The Total-Copy System* (1971), *Opsvulmede byer i sigtekornet flågende skud i bevidstheden* (1972), *Nytår i Rom* (1976), *Supershowstjernestøv*

8

(1976) og talrige avisartikler, musikanmeldelser, digte m.m. spredt i dagblade, fagblade og andre blade. Desuden arbejder Dan Turèll som vokalist med diverse jazz- og rock-orkestre.